

14

Podsticaji u radu na proširenju fonda reči I: Rad na semantičkim poljima reči, rad na dodatnim jezičkim sredstvima

Cilj

Fond reči maternjeg jezika je kod mnogih đaka u imigraciji veoma sužen – njihov se jezik ograničava na okolnosti porodičnog života i često se koristi u obliku nekog dijalekta. Nastava maternjeg jezika ima zato zahtevan zadatak da proširi fond reči kod dece i omladine (tako da njihov jezik obuhvati i školske i uopšte diferenciranije sadržaje), kao i da ih nauči standardnom jeziku. Pritom je važno odlučiti kojim rečima i izrazima oni treba da ovladaju aktivno (aktivni, ili tzv. produktivni fond reči), a koje reči u prvi mah treba jednostavno samo da razumeju (receptivni fond, fond reči koje razumemo). Prvi se mora intenzivno vežbati, a kod drugog je dovoljno učvrstiti razumevanje reči. – Sledeći podsticaji i vežbe imaju za cilj da pomognu u radu na širenju fonda reči i na dodatnim jezičkim sredstvima na različitim nivoima.

1. Skupljanje reči za neku temu, rad na semantičkim poljima

1–9. razr.

20 min.

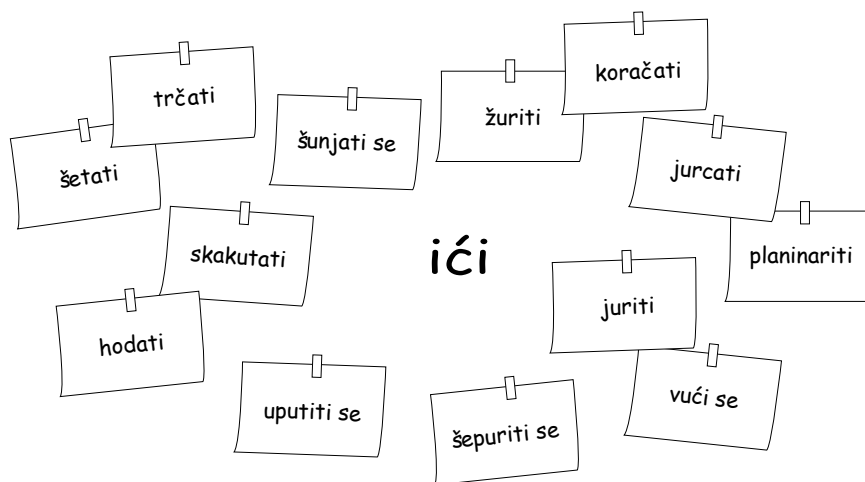

Materijal:
eventualno papir u A2 formatu i
„post it“ ceduljice

Traženje i zapisivanje reči za neku temu je odličan način za korišćenje ukupnih resursa i znanja učenika i N. Produktivan je za sve starosne grupe i u različitim metodičkim oblicima. Ova vežba pruža izuzetnu priliku da učenici počnu svesno da razlikuju standardne oblike od dijalektalnih i da se udube u njih. Od reči skupljenih za neku temu, moguće je odabrati one koje se najčešće koriste i upotrebiti ih u okviru pravopisnih vežbi. – U proširenom obliku ove vežbe mogu se zapisivati i dodatna jezička sredstva (počeci rečenica, izrazi karakteristični za određeni tekst). Upor. i br. 15.

Važno: Ako U neku reč zna samo na školskom, ali ne i svom maternjem jeziku, on/ona tu reč, naravno, može napisati u tom obliku. To je odlična prilika da se neka reč u autentičnoj situaciji potraži kod drugih učenika ili u rečniku.

Primeri:

• Zbirke reči („šta sve znam“) (od vrtića):

Pod vođstvom N, U zapisuju sve reči koje im padaju na pamet na teme kao što su životinje, biljke, stan, škola itd. N po potrebi upućuje na pravilan standardnojezički oblik ili zapisuje najvažnije reči. Važno: ne skupljati samo imenice, nego i glagole i prideve.

Prošireni oblik: a) Koristiti reči u kraćim rečenicama, rečenice eventualno zapisivati. b) Napisati tekst u kojem će biti upotrebljeno najmanje 5 (ili više) reči iz zbirke; te reči obeležiti crvenom bojom (ovo je varijanta pisanja kostur-priče opisane u br. 4).

- **Skupljanje reči za opisivanje slike** (od vrtića do viših razreda):

Polazi se od neke slike s mnogo detalja (u vezi s nekom aktuelnom nefikcionalnom temom, npr. poster iz zemlje porekla ili slika dečjeg igrališta; u višim razredima mogu se upotrebiti slike/fotografije koje zahtevaju specifičniji fond reči). Grupa ili razred navodi i zapisuje pojmove sa slike (uključujući radnje/glagole i prideve!) Za to koristi „post-it“ ceduljice ili piše na tabli oko slike. Varijanta: Svaki U prvo sâm zapisuje ono što zna, zatim sledi razmena. Da bi reči zaista počele i da se koriste, U na kraju pišu tekst. Na primer: Opišite sliku onoliko precizno koliko možete / Izmislite priču uz sliku / Zamislite da ste osoba koju vidite na slici i napišite priču iz njene perspektive („Ja sam žena u žutom puloveru. Stojim na trgu. Iza mene su...“).

- **Semantičko polje za temu nekog pismenog rada** (niži i viši razredi):

Kada se pišu zadaci na neku određenu temu („Kad bih bio/bila poljoprivrednik“, „Vladajući sistem naše zemlje“ i sl.), preporučljivo je s razredom ili grupom prethodno odrediti pojmove (imenice, glagole, prideve) i izraze u pravilnom standardnojezičkom obliku koji bi mogli biti važni i korisni za tekst. Ovakva zbirka olakšava đacima rad, kako u pogledu sadržaja, tako i u pogledu ortografije.

Semantička polja mogu biti izrađena i samostalno, udvoje ili utroje, i na kraju upoređena. – Korisno je u ovu svrhu koristiti cluster i mind map; upor. br. 8.

2. Priprema dodatnih jezičkih sredstava (počeci rečenica, specifični izrazi u tekstu itd.)

2–9. razr.

20 min.

Kada N pred pisanje nekog teksta sa U usmeno skupi i onda zabeleži ne samo pojedine reči, nego i dodatna jezička sredstva, taj spisak može snažno doprineti poboljšanju sposobnosti izražavanja. Ovaj postupak se često koristi u usmenoj nastavi (kada se, npr., pripremaju izražajna sredstva pre neke diskusije), ali je jednako koristan i prilikom pripreme pismenih radova. Odabir jezičkih elemenata zavisi od vrste pismenog rada, kao što pokazuju sledeći primeri:

- Prilikom pripremanja izveštaja o nekom doživljaju (odmoru, izletu, avanturi itd.): naći i zabeležiti različite početke rečenica, da bi se izbeglo pisanje stereotipnog „i onda“:

Pre pisanja je dobro uraditi jednu usmenu pripremu na konkretnom primeru. Pred pisanje pismenog rada, U dobijaju zadatak da u tekstu upotrebe najmanje tri početka rečenice sa spiska.

- Prilikom pisanja opisa (neke slike, pejzaža i sl.): prvo pobrojati priloške odredbe za mesto („Pred kućom stoji...“, „U pozadini vidim...“, „Iznad planine...“), ili moguća sredstva za izražavanje osećanja („Posebno mi se sviđa...“, „Mislim da je lepo što...“, „Ne razumem sasvim zašto...“, „Mislim da je moguće da je umetnik...“ itd.)